

Jan Skácel a Poštorná

Známého moravského básníka Jana Skácela považují Břeclaváci – a zejména Poštorané – tak trochu za svého. Jan Skácel se ovšem narodil 7. února 1922 ve Znorovech, dnešních Vnorovech, u Strážnice do učitelské rodiny. Jeho matka Anna byla přeložena na vnorovskou školu v roce 1913. Na svém předchozím působišti v Lanžhotě se seznámila s mlynářským pomocníkem Emilem Skácelem, který se za ní po skončení první světové války do Vnorov přestěhoval. Svatbu měli 10. července 1920.

Svatební foto manželů Skácelových (Památník písemnictví na Moravě, Rajhrad)

Prvorozený syn Skácelových dostal jméno Jan. V roce 1924 se jim narodil druhý syn Petr, pozdější známý brněnský výtvarník. Skácelovi učili na vnorovské škole do roku 1925, kdy se přestěhovali do Poštorné. Na poštorenská léta zavzpomínal Emil Skácel ve svých ručně psaných poznámkách uložených v Památníku písemnictví na Moravě v Rajhradě:

Stěhování do Poštorné šlo ráz na ráz, prázdniny končily, začátek školního roku byl přede dveřmi. Prodal jsem hoblíci – znamená to, že definitivně zůstanu učitelem. Zbavili jsme se znorovského bláta, Poštorná je na písku a pyšní se dlážděnými chodníky a dlážděnými silnicemi. Byt mám ve školní budově v přízemí, v patře je školka. Školní budova, to znamená vysokánské světnice, veliká okna, dost světla i vzduchu – v zimě bude asi chladno. Léta v Poštorné strávená byla moje učitelsky nejpłodnější, nejkliidnější a nezapomenutelná. Byli jsme zde 13 let od roku 1925 do příchodu Němců v roce 1938.

Kdybych mohl život zastavit, tak bych jej zastavil v těch dobách poštorenských, život byl pro mne plný práce, zřavené ale již pýchy a tvrdosti.

Ani děti na Poštornou nezapomínají. Jankovi byla čtyři léta, Petrovi dvě, ještě chodil v sukních. Měli zde velký dvůr k použití, zřabradu, za zřabradou byla již humna, les v dohledu, louky, řeka, město blízko. A kamarádů plno. Školka byla sice v domě, ale měli k ní naprosto volný poměr – dobrovolně a podle chuti se účastnili společných her.

Jan a Petr Skácelovi na dvorku za poštorenskou školou (Památník písemnictví na Moravě, Rajhrad)

Na dvoře u pumpy rostl vysoký koňský kaštan, pod ním byly lavičky a nejpěknější místo v celém domě. Kaštan, mohutně rozvětvený strom, se za květu podobá se vánočnímu stromku. Pro naše děcka znamenal kaštan žebřík do nebe. Zřídili si v jeho koruně hnízdo a tam prošli Sienkiewicz, Verna i Maye. Taras Bulba – velká láska! Ovšem uplynulo zase několik let, než přišel. Byli odkázáni jen na babičku a její pohádky, než se naučili číst a než jim pohádky přestaly stačit. Ačkoliv – bez pohádek se neobejde celý život. Hledat v něm to pohádkové, znamená hledat štěstí.¹

A poštorenský kaštan z dětství připomenul ve sbírce krátkých publicistických textů zvaných kurzívky *Třináctý černý kůň* i Jan Skácel: *Byl to kaštan a měl jsem asi v polovině koruny z prkýnek sroubené sedátko. Nikdo mne tam nerušil, měl jsem krásný rozhled a na jaře jsem mohl číst dlouho do noci, protože mi kaštan svítil na stránky bílými lucernami. Také tam byly dálky, protože mezi listy bylo vidět přes pole a ke hřbitovu a bořímu (sic!) lesu.²*

Také do této kurzívky vložil Jan Skácel vzpomínku na dětství prožité v Poštorné:

Jedna neděle z mého dětství

Ráno je zelené, v kostele zvoní na hrubou, ale já nemusím, za to zvony mám moc rád, rozlévají slunce, mrzuté je, že nesmím na ulici bosky, tak jdu aspoň v botách, na násvi zjišťuji, že z tváří mužů se nějak záhadně ztratily štětiny, všechny obličejy jsou hladké a pořežané, to jim závidím, očumuju před kostelem, někteří hospodáři mají na sobě kožuchy i když je léto, ale naruby, chlupama navrch, kožichy překrásně smrdí ovčí močí, dodnes se mi o tom zdává, tak jdu na hřbitov, vím, že zítra bude mít pobřež starý Zálešák, a chci se podívat, jak hrobař kope hrob, už mu z jámy trčí jenom blava, vedle hromady vykopané hlíny leží bílé kosti, to jsou někoho, kdo dávno umřel, staré věnce u kerchovní zídky voní svěcenou vodou a teplým kamením, čichám, až se mi chce kýchat, jdu domů, cestou převezu cizí plot a kradu jablka, pokud možno nezralá, je to hrách a v neděli je hrách prima, nedělní oběd je také náramný, ale zelená jablka chtějí svoje, schovají mně to aspoň k večeri, jdeme s klukama k lesu, kde jezdí lokálka rychlostí dvacet kilometrů za hodinu, obdivujeme krásně špinavého strojvůdce a toužíme po dálkách, tak se jdeme aspoň vykoupat, tráva u řeky je plná kuřinců, ty jsou znamenité na vzrůst vousů když si je namažeme na hubu, neboť tábnou, je to zaručené, ale já tomu nevěřím, protože jsem to už zkoušel, voda je nádherná a špinavá, natíráme se bahnem, nový krásný smarad, umíme plavat po psovsky a na ucho, jenže nám do ucha teče, tak plaveme na to druhé, nebo vybledlo žářem a život v devíti letech je nádherný, nemá minulost, nepotřebuje budoucnost, jsme a taky neděle je, jdeme domů a zjišťujeme, že se nám každé scvrkla na polovíčku, po cestě na nás mžourají ospalýma očima podvrtačáci, to jsou psi, kteří prolezou pod vraty a jsou chytřejší než pan učitel nebo čteník, po večeri utíkáme ještě na chvilku ven, poněvadž se

¹ SKÁCEL, Emil. [Deník Emila Skácela]. Místo: Památník písemnictví na Moravě, Rajhrad.

² SKÁCEL, Jan, OPELÍK, Jiří (ed.). *Třináctý černý kůň*. Vyd.dopl.2. Třebíč: Blok, 2001. ISBN 80-7268-111-7, s. 38.

stmívá a chodí klekáníce a my se chceme trochu bát, boty už mít nemusíme, v neděli večer neděle končí, ještě si srazíme palec o kámen a dostáváme pohlavěk, umýváme si na schůdkách nohy v lavóru a maminka nám obvažuje bílým hadříkem ránu, krev prosakuje pod obvazem, jako by tam byla rozdrčená malina, jdeme na kutě, v palci to cuká, jako by tam bylo srdce, usínáme a nic se nám nezdá – taková bývala kdysi neděle vesnického kluka, no a myslím si, že pořád ještě taková je, protože děti jsou rozumnější než dospělí a na nějakou kulturu, (která podle novin není na vesnici ještě taková jako ve městech), absolutně nemají čas.³

Jan a Petr Skácelovi (Památník písemnictví na Moravě, Rajhrad)

Asi nejznámější je úsměvná příhoda z dětství (u níž ovšem není vůbec jisté, zda se doopravdy stala):

Co mám s pánembobem

Mám toho s pánembobem mnoho a on se mnou také. Na znorovského pánaboha se nepamatuji. Byl pravděpodobně jako čekanka. Čekanka u cest modře čekající.

Poštorenský pánbůh měl podivuhodný dům z různobarevných cihel. Postavil mu jej kníže Lichtenštejn, který měl v Poštorné pod lesem prosperující cihelnu. Kostel v Poštorné sloužil pánubohu za přibýtek a knížeti za vzorník keramických výrobků. Pokaždé, kdykoliv přišli do cihelny zákazníci, zavedl je disponent do kostela a oni si vybrali. Od obkladaček až po krytinu. Bylo to praktické a zbožné.

Znal jsem dokonale dům poštorenského pánaboha. Na jaře jsem chodíval do kostelní zahrady na bílý bez a jednou jsme mu s klempířem Dominikem Fracarou opravovali střechu. Chodil jsem do obecné a našim jsem o tom pro jistotu neřekl. Dozvěděli se to, až faráře odvezli do nemocnice. Sotva je na světě tak krásně jako na střeše domu božibo. Snad jenom na samém vršku kaštanu. Proseděl jsem celé dny ve vikýři, podával Dominikovi pájku, rozdmýchával oheň benzínovou lampionem a díval se na dna dvorů, kde ležely na hromádách velké žluté dyně. Shora byly mrňavé jako mravenčí vajíčka.

Moje štěstí trvalo týden. V úterý odpoledne uviděl mne na střeše kostela farář. Vyběhl z fary s otevřeným breviářem v ruce a volal blasem, který přeskakoval úzkostí „Sakra, kluku, všdyt’ spadneš a zlámeš si vaz“.

³ SKÁCEL, Jan, OPELÍK, Jiří (ed.). *Jedenáctý bílý kaň*. Vyd. 5. Třebíč: Blok, 2010. ISBN 978-80-86868-32-5, s. 43–45.

Lekl jsem se a spadl doopravdy. Avšak poštoreský pánbůh byl mocný a spravedlivý. Podržel nade mnou ochrannou ruku. Dopadl jsem měkce do kupy sena, kterou den před tím shrabal v kostelní zbradě pan Růžička. Faráře za to, že sakroval, potrestal pánbůh na místě. Přišlápl si sutanu, klopytl a zlomil si nobu.

(...)

Na znorovského pána boha se nepamatují. Byl pravděpodobně jako čekanka. Čekanka u cest modře čekající. S poštoreským jsem býval v důvěrném styku a jednou, když mu zatékalo, opravili jsme mu s Dominikem Fracarou střechu. Jsou ovšem na světě lidé, kteří říkají, že pánbůh není. Asi mají pravdu, ale je to škoda. Není, ale měl by být.⁴

Středoškolská studia započal budoucí básník v roce 1933 na gymnáziu v Břeclavi a roku 1941 dokončil na reálném gymnáziu v Brně – Králově Poli, kam se Skácelovi museli po přičlenění Poštorné k Velkoněmecké říši na podzim roku 1938 přestěhovat.

Stopy Skácelova pobytu v Poštorné můžeme objevit v mnoha jeho verších, jmenujme třeba jen básně *Kaštiny padají* (z básníkovy první sbírky *Kolik příležitostí má růže*, 1957), *Levrek (Co zbylo z anděla*, 1960), *Jižní Morava a Podzim za městem (Hodina mezi psem a vlkem*, 1962) nebo *Noční udice (Metličky*, 1968). Připomeňme si proto na závěr slova profesora břeclavského gymnázia Viléma Trávníčka, která napsal roku 1970 do časopisu *Malovaný kraj*:

Skácel prožil v Poštorné 13 let svého dětství a mládí. Za tu dobu mu Poštorná vnikla do kerve. Poštorná – to je pro Skácela maminka a její švestkové koláče, tatínek, vášně, ale laskavý, bratr a kamarádi a klukovská dobrodružství, obecná škola s paní učitelkou Vojtovou, první dětská láska, les, koupání, nezralé brusky v cizích zbradách, letní noci, jihomoravské slunce, rovina, prostě – Poštorná znamená pro Skácela šťastné dětství a mládí. Proto se v pozdějších letech na jižní Moravu často a rád vrací. Je to jeho svět, ve kterém se cítí doma, je to ztracený ráj jeho dětství. I kdyby chtěl Poštornou zapřít, nepodařilo by se mu to. Skácel je Poštoran, ať chce nebo nechce. A zůstane jím, ať je kdekoliv. A bude se k Poštorné stále vracet. Prostě – Skácel je největší žijící poštoreský básník. (A nejen poštoreský.)⁵

Mgr. Jaroslav Čech

Použitá literatura:

- SKÁCEL, Jan, OPELÍK, Jiří (ed.). *Básně*. 1. Brno: Blok, 1995. ISBN 8070291192.
SKÁCEL, Jan, OPELÍK, Jiří (ed.). *Básně*. 2. díl. Brno: Blok, 1996. ISBN 80-7029-124-9.
SKÁCEL, Jan. *Básně pro děti*. Brno: Blok, 1996. ISBN 80-7029-137-0.
SKÁCEL, Jan. *Květy z nabořklého dřeva*. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0884-3.
SKÁCEL, Jan, OPELÍK, Jiří (ed.). *Jedenáctý bílý kůň*. Vyd. 5. Třebíč: Blok, 2010. ISBN 978-80-86868-32-5.
SKÁCEL, Jan, OPELÍK, Jiří (ed.). *Třináctý černý kůň*. Vyd.dopl.2. Třebíč: Blok, 2001. ISBN 80-7268-111-7.
SKÁCEL, Emil. [Deník Emila Skácela]. Místo: Památník písemnictví na Moravě, Rajhrad.
TRÁVNÍČEK, Vilém. Jan Skácel a jeho svět. *Malovaný kraj*. 1970, roč. 6, č. 1, s. 12-13. ISSN 0323-1542. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:8743bd00-f920-11e3-b4ad-005056827e51>.

⁴ SKÁCEL, Jan, OPELÍK, Jiří (ed.). *Třináctý černý kůň*. Vyd.dopl.2. Třebíč: Blok, 2001. ISBN 80-7268-111-7, s. 24–35.

⁵ TRÁVNÍČEK, Vilém. Jan Skácel a jeho svět. *Malovaný kraj*. 1970, roč. 6, č. 1, s. 12-13. ISSN 0323-1542. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:8743bd00-f920-11e3-b4ad-005056827e51>.